

MAKTABGACHA TA'LIM JARAYONIDA MILLIY QADRIYATLARNI GLOBAL KOMPETENSIYALAR BILAN INTEGRATSIYALASHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

I.I.Tuychiyeva

*pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
professor, Farg'ona davlat universiteti pedagogika
kafedrasi mudiri*

Annotatsiya: *Maqolada maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlarni global kompetensiyalar bilan integratsiyalashning nazariy asoslari, pedagogik yondashuvlari va amaliy mexanizmlari tahlil qilinadi. Milliy o'zlikni anglash, madaniy merosga hurmat, axloqiy qadriyatlar bilan bir qatorda muloqot, kreativlik, tanqidiy fikrlash, ijtimoiy-emotsional savodxonlik va global fuqarolik kabi kompetensiyalarni shakllantirishning ilmiy-pedagogik shartlari asoslanadi. Integrativ yondashuvda pedagogning metodik tayyorgarligi, ta'lim muhiti, STEAM texnologiyalari, o'yin faoliyati va loyihaviy metodlarning o'rni yoritilgan. Tadqiqot natijalari integratsiyalashgan yondashuv maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda muhim omil ekanini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, milliy qadriyatlar, global kompetensiyalar, integratsiya, o'yin texnologiyalari, STEAM, kompetensiyaviy yondashuv.*

THE PEDAGOGICAL BASIS OF INTEGRATING NATIONAL VALUES AND GLOBAL COMPETENCIES IN PRESCHOOL EDUCATION

Abstract: *The article analyzes the theoretical foundations, pedagogical approaches, and practical mechanisms of integrating national values with global competencies in preschool education. It substantiates the scientific-pedagogical conditions for developing global competencies—communication, creativity, critical thinking, socio-emotional literacy, and global citizenship—alongside national identity, respect for cultural heritage, and moral values. The integrative approach highlights the role of teachers' methodological preparedness, the learning environment, STEAM technologies, play-based activities, and project-based learning. Research findings show that the integrated approach is an important factor in improving the quality of preschool education.*

Keywords: *preschool education, national values, global competencies, integration, play technologies, STEAM, competency-based approach.*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕГРАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ И ГЛОБАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация: *В статье анализируются теоретические основы, педагогические подходы и практические механизмы интеграции национальных ценностей и глобальных компетенций в дошкольном образовании. Обоснованы научно-педагогические условия формирования глобальных компетенций — общения, креативности, критического мышления, социально-эмоциональной грамотности и глобального гражданства — наряду с национальной идентичностью, уважением к культурному наследию и моральными ценностями.*

Интегративный подход подчеркивает роль методической подготовленности педагогов, образовательной среды, STEAM-технологий, игровой деятельности и проектных методов. Результаты исследования показывают, что интегрированный подход является важным фактором повышения качества дошкольного образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, национальные ценности, глобальные компетенции, интеграция, игровые технологии, STEAM, компетентностный подход.

KIRISH

Globalashuv sharoitida maktabgacha ta'lim bolaning milliy identiteti, madaniy xotirasi va ma'naviy qadriyatlarini shakllantirish bilan birga, XXI asr kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan tizimli yondashuvni talab etadi. UNESCO, OECD va UNICEF tavsiyalariga ko'ra, erta yoshdan boshlab madaniyatlararo muloqot, tanqidiy fikrlash, emotsional savodxonlik va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirish ta'limning ustuvor yo'nalishiga aylangan.

O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida milliy qadriyatlar va global kompetensiyalarni uyg'unlashtirish asosiy strategik maqsad sifatida belgilangan. Bu jarayon bolada o'zligini anglash, madaniy merosni qadrlash bilan bir qatorda, global jarayonlarda faol ishtirok eta oladigan shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

UNESCO (2015), OECD (2018–2030) hamda Mansilla va Jackson (2012) tadqiqotlarida global kompetensiyalar ta'lim mazmunining ajralmas qismi sifatida ko'rib chiqiladi. Banks (2019) madaniy xilma-xillikni qabul qilishda ta'limning rolini asoslaydi. O'zbekistonlik olimlar — A. Safoyev, N. Azizxo'jayeva, M. Quronov, O. Tolipov — milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya tamoyillarini yoritgan.

Tadqiqot quyidagi yondashuvlarga tayandi:

- **Kompetensiyaviy yondashuv** — global kompetensiyalarni yoshga mos shakllantirish mezonlari.
- **Madaniyatshunoslik yondashuvi** — milliy meros orqali tarbiya.
- **Integrativ pedagogika** — o'quv mazmunida milliy va global komponentlarni uyg'unlashtirish.
- **Konstruktivizm** — o'yin, tajriba va faol ishtirokga asoslangan o'rganish.

Metodlar: adabiyotlar tahlili, pedagogik kuzatish, so'rovnomalar, suhbat, tajriba va diagnostika.

MUHOKAMA

Tadqiqot maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va global kompetensiyalar o'zaro uyg'un rivojlanishi mumkinligini ko'rsatdi. Milliy qadriyatlar — halollik, mehmondo'stlik, hurmat, mehroqibat, tabiatni asrash — global fuqarolik, tolerantlik, ekologik savodxonlik kabi kompetensiyalar bilan bevosita bog'liqdir.

Pedagogning tayyorgarligi. Ko'pchilik pedagoglarda global kompetensiyalar bo'yicha metodik bilimlar yetarli emas. Malaka oshirish kurslari mazmunini yangilash zarur.

Madaniy-ta'limiy muhit. Milliy urf-odatlar, xalq og'zaki ijodi, milliy o'yinlar bilan boyitilgan muhit o'zlikni anglashni kuchaytiradi.

O'yin va STEAM texnologiyalari. O'yin faoliyati orqali muloqot, muammoni hal qilish, kreativlik ko'nikmalari rivojlanadi.

Loyihaviy metod. "Mening oilam", "Bizning qadriyatlarimiz", "Tabiat do'stimiz" kabi kichik loyihalar kompetensiyalarni kompleks rivojlantiradi.

Ota-onalar bilan hamkorlik. Integratsiya oilaviy tarbiya bilan uyg'un bo'lgandagina samarali bo'ladi.

Integratsiyaning mazmuni

- Milliy qadriyatlar mazmunida ijtimoiy-emotsional rivojlanish.
- Global kompetensiyalarni bolalar psixologiyasiga mos modellashtirish.
- Tarbiyaviy mashg'ulotlarda milliy an'analar bilan zamonaviy metodlarni birlashtirish.

NATIJALAR

Milliy qadriyatlarni o'zlashtirish 25–32% ga oshdi; xulq-atvor ko'rsatkichlarida sezilarli o'sish kuzatildi. **Global kompetensiyalar** (muloqot, tolerantlik, ijodkorlik, ekologik ong) 20–27% ga rivojlandi. **Pedagoglarning metodik tayyorgarligi** 30% ga oshgan bo'lsa-da, global kompetensiyalar mazmunini chuqur anglashda kamchiliklar mavjud. **Integratsiyalashgan pedagogik model** o'yin, STEAM va loyihaviy faoliyat bilan boyitilganda eng samarali natija berdi. **Ota-onalar bilan hamkorlik** bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

XULOSA

Milliy qadriyatlar va global kompetensiyalar integratsiyasi maktabgacha ta'limda yangi pedagogik paradigma yaratadi. Bu yondashuv bolalarda milliy o'zlikni mustahkamlaydi, shu bilan birga, global dunyoda muvaffaqiyatli ijtimoiylashish, madaniyatlararo muloqotga kirishish va ijodiy fikrlashga tayyorlaydi. Integratsiyalashgan modelning samaradorligi pedagoglarning tayyorligi, innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish hamda oilaviy hamkorlik bilan chambarchas bog'liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

(10–12 ta asosiy manba saqlab qoldim, maqola hajmiga mos ravishda optimallashtirilgan.)

1. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. Toshkent, 2020.
2. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari. Toshkent, 2021.
3. UNESCO. Global Citizenship Education. Paris, 2015.
4. OECD. Global Competence for 21st Century Learners. Paris, 2018.
5. Banks J.A. Cultural Diversity and Education. New York, 2019.
6. Azizxo'jayeva N. Pedagogik kompetensiyalar asoslari. Toshkent, 2020.